

ชื่อวิทยานิพนธ์ ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อโครงการปรับปรุงที่ดินเพื่อเพิ่มผลผลิตในนาข้าว
ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดขอนแก่น

ชื่อผู้ทำวิทยานิพนธ์ นายสมิคร ไพศาลพงษ์

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยชาญ วงศ์สำมัญ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ประสิทธิ์ ประครองศรี)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.วิเชียร ปลื้มกมล)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพพื้นฐานบางประการทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ (2) การดำเนินโครงการ ผลประโยชน์ที่เกษตรกรได้รับ และปัญหาอุปสรรคจากการดำเนินโครงการ (3) ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินโครงการและ (4) เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยเกษตรกรในอำเภอเมือง หนองเรือ หนองสองห้อง และแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น จำนวน 170 ราย ได้มาโดยการสุ่มคัดเลือก ตัวอย่างแบบเจาะจงและใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรม SPSS/PC⁺ ใช้สถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ค่า F-test ผลการวิจัยมีดังนี้

ด้านเศรษฐกิจและสังคม เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 53.3 ปี มีการศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 5.3 คน แรงงานเกษตรในครอบครัวเฉลี่ย 4.2 คน ทำนาเป็นอาชีพหลักและทำไร่เป็นอาชีพรอง มีรายได้ที่เป็นเงินสดของครอบครัวเฉลี่ย 21,408.8 บาทต่อปี มีพื้นที่เฉลี่ย 31.0 ไร่ อาศัยน้ำฝนประกอบอาชีพการเกษตร แต่มีน้ำไม่เพียงพอ พื้นที่ทำการเกษตรเป็นที่ดอนและเป็นดินทราย

การดำเนินโครงการของ ธ.ก.ส. (1) การประชาสัมพันธ์เกษตรกรได้รับการประชาสัมพันธ์ในเวลาเช้า โดยการประชุม จากการบรรยายของพนักงาน ธ.ก.ส. (2) การคัดเลือกพื้นที่ขุดบ่อน้ำพื้นที่คัดเลือกเป็นพื้นที่ดอนและเป็นดินทราย พนักงาน ธ.ก.ส. จะให้เกษตรกรตัดสินใจเอง (3) การคัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการรับสมัครในปี 2532-2535 เกษตรกรจะต้องมีพื้นที่มากกว่า 6 ไร่ คัดเลือกโดยวิธีประชุม (4) การให้สินเชื่อโครงการเกษตรกรกู้เงินเต็มจำนวน 30,000 บาท มีการกู้เงินระยะสั้นเป็นบางปี ใช้สมาชิกค้ำประกันเงินกู้ระยะสั้น ใช้อาหารสัตว์ค้ำประกันเงินกู้ระยะยาว ได้ส่งสินเชื่อคืนภายใน 7-8 ปี ธนาคารเป็นผู้จ่ายเงินกู้เอง เกษตรกรส่งเงินกู้คืนไปแล้วช่วง 10,000 - 20,000 บาท เงินที่ส่งคืนได้มาจากด้านอื่นๆ เช่น บุตรหลานส่งมาให้ จากการค้าขาย และจากการรับจ้าง ราคาข้าวชุดบ่อลูกบาศก์เมตรละ 14 - 15 บาท (5) การฝึกอบรมเกษตรกร ได้รับการฝึกอบรมจากพนักงาน ธ.ก.ส. ประจำอำเภอในเรื่องการทำไร่นาสวนผสม ใช้เวลา อบรม 1 วัน (6) การติดตามโครงการพนักงาน ธ.ก.ส. ไปติดตามตรวจสอบรูปร่างและขนาดบ่อกับเกษตรกร และให้คำแนะนำการปลูกพืชผัก

ประโยชน์ที่เกษตรกรได้รับเฉลี่ยเฉพาะรายที่ปลูกพืชแต่ละชนิดมีดังนี้ (1) การปลูกพืชฤดูแล้งปี 2536 ปลูกข้าวเกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย รายละ 6,250 บาท ปลูกถั่วฝักยาว แดงร้าน ผักกาด พริก มีรายได้เฉลี่ย รายละ 2,579.3 บาท ปลูกมะม่วง มะขามหวาน น้อยหน่ายังไม่ได้รับผลผลิต ปลูกถั่วเหลืองมีรายได้เฉลี่ยรายละ 19,142.8 บาท ปลูกแดงโม มีรายได้เฉลี่ยรายละ 8,500 บาท (2) ปลูกพืชฤดูแล้งปี 2537 ปลูกข้าวเกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย รายละ 5,430 บาท ปลูกถั่วเหลืองมีรายได้เฉลี่ย รายละ 8,848.3 บาท ปลูกมะม่วง มะขามหวาน น้อยหน่า ยังไม่ได้รับผลผลิต ปลูกถั่วฝักยาว แดงร้าน ผักกาด พริก มีรายได้เฉลี่ยรายละ 1,997.6 บาท ปลูกแดงโมมีรายได้เฉลี่ย รายละ 9,100 บาท มีการใช้น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค และใช้เลี้ยงปลา

ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินโครงการเกษตรกรเห็นว่ามีเหมาะสมมากในเรื่อง (1) การประชาสัมพันธ์ โดยมีการจัดประชุมในเวลาเช้า ด้วยวิธีบรรยาย (2) การให้คำแนะนำเกี่ยวกับการคัดเลือกพื้นที่ขุดบ่อน้ำ (3) การคัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ โดยวิธีการจัดประชุม หลักเกณฑ์คัดเลือก คือเกษตรกรต้องมีพื้นที่ไม่น้อยกว่า 6 ไร่ เคยเป็นลูกค้าที่ดี มีความซื่อสัตย์ มีสมาชิกในกลุ่มเห็นชอบ และมีแรงงานเพียงพอ (4) การให้สินเชื่อโครงการ จำนวนเงินกู้ระยะสั้น และระยะยาว หลักประกันเงินกู้ระยะยาว วิธีการจ่ายเงินกู้ (5) การฝึกอบรมวิทยากรฝึกอบรม เรื่องที่ฝึกอบรม สื่อที่ใช้ฝึกอบรม เวลาฝึกอบรม (6) การติดตามโครงการ การให้คำแนะนำทำไร่นาสวนผสม ส่วนเรื่องที่เกษตรกรเห็นว่ามีเหมาะสมได้แก่ (1) พื้นที่

ชุดบ่อน้ำ (2) อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ หลักประกันเงินกู้ระยะสั้น ราคาชุดบ่อน้ำ (3) การให้คำแนะนำใช้ประโยชน์จากบ่อน้ำ การตรวจรับบ่อน้ำของพนักงาน ธ.ก.ส. เกษตรกรเห็นว่าไม่เหมาะสม ได้เกิดบริเวณชุดบ่อน้ำ เพราะเป็นดินทราย

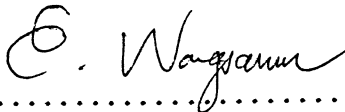
การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการดำเนินโครงการจำแนกตามลักษณะของเกษตรกรพบว่า (1) อายุแตกต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกันทางสถิติ 3 เรื่อง ได้แก่ เนื้อหาการประชุมสัมพันธ คือ การคัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ หลักเกณฑ์ที่ใช้คัดเลือกเกษตรกร คือ ต้องมีที่ดินไม่น้อยกว่า 6 ไร่ และการจ่ายเงินกู้ คือวิธีการจ่ายเป็นเงินสด (2) ระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกันทางสถิติ 1 เรื่อง คือ การประชุมสัมพันธในเวลาเช้า (3) จำนวนแรงงานประกอบอาชีพการเกษตรแตกต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันในทางสถิติ และ (4) พื้นที่ทำการเกษตรแตกต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกันทางสถิติ 1 เรื่อง คือ การจัดประชุม

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้ (1) วิธีการประชุมสัมพันธควรจัดประชุม และพบปะส่วนตัวกับเกษตรกร (2) ประชุมสัมพันธควรเป็นในเวลาเช้า (3) สื่อที่ใช้ควรเป็นการพูด (4) เนื้อหาที่ชุดบ่อน้ำควรเก็บน้ำได้ดี (5) การคัดเลือกเกษตรกรควรจัดประชุม (6) ค่าชุดบ่อน้ำควรจ่ายเป็นเงินสด (7) เนื้อหาการประชุมสัมพันธ ควรชี้รายละเอียดเกี่ยวกับกลุ่มเกษตรกรที่มีอายุ 30-40 ปี และ (8) เรื่องที่ฝึกอบรมควรประกอบด้วยหัวข้อ การทำไร่นาสวนผสม การปลูกพืชผัก การปลูกพืชไร่ และการปลูกไม้ผล

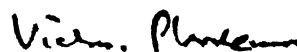
THESIS TITLE : OPINIONS OF FARMERS TOWARD THE LAND IMPROVEMENT FOR
INCREASING AGRICULTURAL PRODUCTIVITY OF PADDY FIELD
PROJECT OF BANK FOR AGRICULTURE AND AGRICULTURAL
CO-OPERATIVES IN CHANGWAT KHON KAEN

AUTHOR : MR.SAMAK PAISANPONG

THESIS ADVISORY COMMITTEE :

.....Chairman
(Assistant Professor Dr.Chaicharn Wongsamun)

.....Member
(Associate Professor Dr.Prasit Prakongsri)

.....Member
(Dr.Vichian Plermkamon)

ABSTRACT

The objectives of this research were to study (1) selected socio-economic characteristics of farmers who participated in the project, (2) the project operation, the benefits obtained by farmers, and the obstacles of the project operation, (3) the opinions of farmers toward the project operation, and (4) to compare the opinions the farmers who had different socio-economic status. The study sample consisted of 170 farmers were purposely selected from Nongrua District, Nongsonghong District and Nongwangyai District, Khon Kaen Province. Data were collected by the interviewing technique and analysed by the computer program SPSS/PC⁺. Frequency, percentage, mean, standard deviation and F-Test were used to summarize and compare the data. The results of the study were as follows.

Some of the socio-economic characteristics of the farmers were as follows : having an average age of 53.3 years, finishing grade 4-6 of primary school, having an average family size of 5.3 persons and having an average family labor force of 4.2 persons. Their main agricultural occupation was rice farming and their secondary occupation was field crop growing. Their cash income was approximately 21,408.8 baht a year. The average area for farming was 31.0 rai (2.5 rai=1 acre). They made use of rain water in agriculture but often found that there was not enough water. The farming was mostly done on sandy highland.

The implementation of the project could be summarized as the following: (1) farmers received the information about the project by joining meetings and listening to the talk given by officers from the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives; (2) the bank officer would let the farmers decide where to dig the pond; (3) during 1989-1992, participating farmers were selected at the meeting and those who had more than six rai of land were eligible to join the project; (4) they were allowed to make loans of up to 30,000 baht. In some years they could make short-term loans by having participating members as guarantors, and for long-term loan they could use their assets to guarantee their loans. Loans were to be paid within 7-8 years. Individual farmers could paid back the loans of 10,000-20,000 baht by using the off-farm income received from their relatives. They had to pay 14-15 baht per cubic metre for pond digging; (5) farmers received a one-day training on integrated farming from the bank officer; (6) the follow up was done by checking the size of dug pond and giving technical advice on how to grow vegetables.

Each participating farmers who grew crops received financial benefits as follows : (1) in dry season of 1993, the average incomes were 6,250 baht from rice farming, 2,579.3 baht from growing string beans, cucumber, Chinese cabbage and chilli, 19,142.8 baht from growing soybeans, and 8,500 baht from growing watermelon. Mango, sweet tamarind, and custard apple did not yet give any yields, (2) in the dry season

of 1994, the farmers had the average incomes of 5,430 baht from growing rice, 8,848.3 baht from growing soybeans, 1,997.6 baht from growing string beans, cucumber and chilli, and 9,100 baht from growing water-melon. They did not yet get any yields from mango, sweet tamarind, and custard apple. Water in the pond was used for consumption and fish raising.

The participating farmers viewed that the project was carried out at the "much suitable" level in the following aspects: (1) giving information about the project by organizing morning meetings and giving a lecture on project details by the bank officers; (2) giving advice on site selection for digging pond; (3) screening farmers for joining the project based on the criteria having at least 6 rai of cultivated land and upon their diligence as judged by fellow project members, and having adequate family labor; (4) having short-term and long-term loans, loan guarantee and loan delivery; (5) training program, especially on topics, trainers, training media and time schedules; and (6) the follow-up of the project by advising on integrated farming. The aspects which the farmers viewed that the project was able to carry out at the "suitable" level were: (1) site selection for digging pond; (2) interest rate of loans, guarantee factor for short-term loans and cost for pond; and (3) giving advice for the use of pond and pond checking up by the bank officer. The aspect that the farmers viewed as "not suitable" was the type of soil around the pond.

When comparing the opinions of farmers toward the project, significant differences were found in the following items: (1) for those with different age groups differed in their opinions on the contents of project publicity, especially on the method for the screening project participants, and loan delivery methods; (2) for those with different levels of education differed in their opinions on the time schedules for project publicity on "in the morning" item; and (3) those with different agricultural occupations had no

significant difference in their opinions; (4) those with different cultivated areas found significant difference on the management of meetings.

Suggestions from this study are: (1) farmers should be contacted and introduced to the project by organizing meetings and personal contacts; (2) publicity should be done in the morning; (3) communication should be orally done; (4) soil for pond digging should have good water retention quality; (5) meetings should be arranged for screening the participants; (6) payment for pond digging should be in cash; (7) the contents of publicity should emphasize the details for the farmers aged 30-40 years; and (8) the training should consist of the following topics : integrated farming, vegetable growing, crop growing and fruit tree growing.